

YANGILANAYOTGAN O'ZBEKISTONDA GENDER TENGLIKNING HUQUQIY ASOSLARI

Jo'rayeva Kaniza Akbarovna

„ALFRAGANUS” Universiteti Pedagogika va
psixologiya yo'nalishi bakalavr
3-bosqich talabasi

Annotatsiya: *Gender tushunchasi jamiyat hayoti va faoliyatining barcha jabhalarida, jumladan, siyosat, iqtisodiyot, madaniyat, ta'lim va fanda erkak va ayol o'rtasidagi munosabatlarning ijtimoiy jihatlarini ifodalaydi. Bundan kelib chiqadiki, gender tushunchasi nafaqat ayollar manfaatlarini ifodalaydi. Ehtimol, bu ikkala jinsga ham o'z orzulari va maqsadlariga erishish va hayot sifatini yaxshilash uchun teng imkoniyatlar berilishi kerakligini ko'rsatadi. Rivojlangan jamiyatning talablaridan biri erkaklar va ayollarning teng huquqliligini ta'minlashdir. O'zbekiston Markaziy Osiyo davlatlari orasida birinchilardan bo'lib ayollar huquqlarini erkaklar bilan tenglashtirish bo'yicha qator chora-tadbirlarni amalga oshirdi. 1995 yilda O'zbekiston Ayollarga nisbatan kamsitishning barcha shakllariga barham berish to'g'risidagi konventsiyani (SEDAW) ratifikatsiya qildi. Taraqqiyotning yangi bosqichiga qadam qo'ygan O'zbekistonda gender tengligi masalasi chuqur isloh qilinmoqda. Prezident Shavkat Mirziyoyev mamlakatimizda ayollar va erkaklar tengligi to'g'risidagi qator qonunlarni imzoladi.*

Darhaqiqat, ayollarning huquq va imkoniyatlarini kengaytirish barqaror rivojlanish jarayonini jadallashtirishning muhim omillaridan biri sifatida qaralmoqda. BMT tomonidan 2000-yilda butun jahon hamjamiyati bilan birgalikda gender tengligi kontseptsiyasining inson faoliyatining asosiy tamoyillaridan biri sifatida qabul qilinishi natijasida bu yo'nalishda qator ijobiy o'zgarishlarga erishildi.

Kalit so'zlar: *gender tengligi, rehabilitatsiya, stereotip, ayol gubernatorlar, resurs.*

ПОЧЕМУ ЖЕНЩИНЫ ДОЛЖНЫ БЫТЬ ЧАСТЬЮ ПОЛИТИКИ И ГЕНДЕРНОГО РАВЕНСТВА?

Аннотация: *Понятие гендера представляет собой социальные аспекты взаимоотношений между мужчинами и женщинами во всех аспектах жизни и деятельности общества, включая политику, экономику, культуру, образование и науку. Отсюда следует, что концепция гендера отражает не только интересы женщин. Возможно, это показывает, что обоим полам следует предоставить равные возможности для достижения своих мечтаний и целей и улучшения качества жизни. Одним из требований развитого общества является обеспечение равных прав мужчин и женщин. Узбекистан одним из первых среди стран Центральной Азии реализовал ряд мер по уравниванию прав женщин с мужчинами. В 1995 году*

Узбекистан ратифицировал Конвенцию о ликвидации всех форм дискриминации в отношении женщин (СЕДАВ). В Узбекистане, вступившем в новый этап развития, глубоко реформируется вопрос гендерного равенства. Президент Шавкат Мирзиёев подписал ряд законов о равенстве женщин и мужчин в нашей стране.

Фактически расширение прав и возможностей женщин рассматривается как один из важных факторов ускорения процесса устойчивого развития. В результате принятия в 2000 году ООН совместно со всем мировым сообществом концепции гендерного равенства в качестве одного из основных принципов человеческой деятельности был достигнут ряд позитивных изменений в этом направлении.

Ключевые слова: *гендерное равенство, реабилитация, стереотип, женщины-губернаторы, ресурс.*

Hukumat tomonidan qonunlardan tashqari, ayollarning mehnat huquqlarini himoya qilish, oiladagi zo'rvonlikdan jabrlanganlarga yordam ko'rsatish, ularni reabilitatsiya qilish va moslashtirish, shuningdek, "Xatin" ayollar tadbirkorlik markazi va "Oila" ilmiy-amaliy tadqiqot markazi kabi yangi tuzilmalar yaratildi. o'z joniga qasd qilishning oldini olish bilan ham shug'ullanadi. Barqaror rivojlanishning beshinchi maqsadini amalga oshirish doirasida "Gender tengligini ta'minlash va barcha ayollar huquqlarini kengaytirish"²¹ga oid to'qqizta maqsad ishlab chiqilgan.

2020-yil oktabr oyida "Gender tengligi faoli" milliy tanlovi e'lon qilindi. Shuningdek, ayollarga nisbatan gender kamsitilishining oldini olish maqsadida O'zbekiston Respublikasida gender tengligini ta'minlash komissiyasi tashkil etildi. Bu yangi tashkil etilgan institutsional mexanizmlarning barchasi O'zbekiston Xotin-qizlar qo'mitasi bilan birgalikda BMT Konventsiyasiga muvofiq ayollar huquqlari, gender tengligi va ayollarga nisbatan kamsitishlarga barham berishning yagona kompleks mexanizmini yaratishga asos bo'ldi. Ayniqsa, "Ayollarni ta'qib va zo'rvonlikdan himoya qilish to'g'risida"gi qonunning qabul qilinishi muhim ahamiyat kasb etdi. Ushbu Qonun uzoq yillik muhokamalardan so'ng qabul qilindi. www.gender.stat.uz veb-saytiga qo'shimcha gender ko'rsatkichlarini joriy etish orqali gender siyosatining samaradorligini monitoring qilish va baholash sohasida muhim o'zgarishlar ro'y berdi. Bu boradagi sa'y-harakatlar bilan bir qatorda, xotin-qizlarni ta'lim va ilm-fan sohasiga rag'batlantirish, shuningdek, STEM (Fan, Texnologiya, Muhandislik, Matematika) laboratoriyalarini tashkil etish orqali ularni ilm-fan va texnologiya sohalariga jalb etish choralari ko'rilmogda. zarur. Bu, o'z navbatida, zamonaviy mehnat bozorida xotin-qizlarning bandligi va raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qilmogda.

---

²¹ Inson rivojlanishi bo'yicha ma'ruza. O'zbekiston 2019. Toshkent.

Gender - bu ayollar va erkaklarning ijtimoiy jihatdan qo'llaniladigan ta'rifidir. Bu kontseptsiya ayollar va erkaklarning biologik xususiyatlarini anglatmaydi. Aksincha, gender tushunchasi ayollar va erkaklarning jamiyatdagi, jamoat va shaxsiy hayotdagi vazifalari va funktsiyalari g'oyasiga asoslanadi. Kalit so'zlar: gender tengligi, rehabilitatsiya, stereotip, ayol gubernatorlar, resurs. Gender - bu ayollar va erkaklarning ijtimoiy jihatdan qo'llaniladigan ta'rifidir. Bu kontseptsiya ayollar va erkaklarning biologik xususiyatlarini anglatmaydi. Aksincha, gender tushunchasi ayollar va erkaklarning jamiyatdagi, jamoat va shaxsiy hayotdagi vazifalari va funktsiyalari g'oyasiga asoslanadi²².

Gender tushunchasi jamiyat hayoti va faoliyatining barcha jabhalarida, jumladan, siyosat, iqtisodiyot, madaniyat, ta'lim va fanda erkak va ayol o'rtasidagi munosabatlarning ijtimoiy jihatlarini ifodalaydi. Bundan kelib chiqadiki, gender tushunchasi nafaqat ayollar manfaatlarini ifodalaydi. Ehtimol, bu ikkala jinsga ham o'z orzulari va maqsadlariga erishish va hayot sifatini yaxshilash uchun teng imkoniyatlar berilishi kerakligini ko'rsatadi. Rivojlangan jamiyatning talablaridan biri erkaklar va ayollarning teng huquqliligini ta'minlashdir. O'zbekiston Markaziy Osiyo davlatlari orasida birinchilardan bo'lib ayollar huquqlarini erkaklar bilan tenglashtirish bo'yicha qator chora-tadbirlarni amalga oshirdi. 1995- yilda O'zbekiston Ayollarga nisbatan kamsitishning barcha shakllariga barham berish to'g'risidagi konventsiyani (SEDAW) ratifikatsiya qildi. Taraqqiyotning yangi bosqichiga qadam qo'ygan O'zbekistonda gender tengligi masalasi chuqur isloh qilinmoqda. Prezident Shavkat Mirziyoyev mamlakatimizda ayollar va erkaklar tengligi to'g'risidagi qator qonunlarni imzoladi. Darhaqiqat, ayollarning huquq va imkoniyatlarini kengaytirish barqaror rivojlanish jarayonini jadallashtirishning muhim omillaridan biri sifatida qaralmoqda. BMT tomonidan 2000-yilda butun jahon hamjamiyati bilan birgalikda gender tengligi kontseptsiyasining inson faoliyatining asosiy tamoyillaridan biri sifatida qabul qilinishi natijasida bu yo'nalishda qator ijobiy o'zgarishlarga erishildi. Keyingi 5 yil davomida O'zbekistonda xotin-qizlarning ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy sohalardagi mavqeini mustahkamlash borasida salmoqli ishlar amalga oshirildi. Xususan, qonunchilik bazasini yanada takomillashtirish, xotin-qizlar huquqlarini ta'minlash va himoya qilish maqsadida 2019-yil sentabr oyida "Ayollar va erkaklar o'rtasida teng huquq va imkoniyatlar kafolatlari to'g'risida"gi bir qator qonunlar qabul qilindi. Hukumat tomonidan qonunlardan tashqari, ayollarning mehnat huquqlarini himoya qilish, oiladagi zo'ravonlikdan jabrlanganlarga yordam ko'rsatish, ularni rehabilitatsiya qilish va moslashtirish, shuningdek, "Xatin" ayollar tadbirkorlik markazi va "Oila" ilmiy-amaliy tadqiqot markazi kabi yangi tuzilmalar yaratildi. o'z joniga qasd qilishning oldini olish bilan ham shug'ullanadi. Barqaror rivojlanishning beshinchi maqsadini

²² Ed. J. Lorber, S. Farrell London Sage nashrlari, 2021 yil.

amalga oshirish doirasida “Gender tengligini ta’minlash va barcha ayollar huquqlarini kengaytirish”ga oid to’qqizta maqsad ishlab chiqilgan. 2020-yil oktabr oyida “Gender tengligi faoli” milliy tanlovi e’lon qilindi. Shuningdek, ayollarga nisbatan gender kamsitilishining oldini olish maqsadida O‘zbekiston Respublikasida gender tengligini ta’minlash komissiyasi tashkil etildi. Bu yangi tashkil etilgan institutsional mexanizmlarning barchasi O‘zbekiston Xotin-qizlar qo‘mitasi bilan birgalikda BMT Konventsiyasiga muvofiq ayollar huquqlari, gender tengligi va ayollarga nisbatan kamsitishlarga barham berishning yagona kompleks mexanizmini yaratishga asos bo‘ldi. Ayniqsa, “Ayollarni ta’qib va zo‘ravonlikdan himoya qilish to‘g‘risida”gi qonunning qabul qilinishi muhim ahamiyat kasb etdi. Ushbu Qonun uzoq yillik muhokamalardan so‘ng qabul qilindi. www.gender.stat.uz veb-saytiga qo‘shimcha gender ko‘rsatkichlarini joriy etish orqali gender siyosatining samaradorligini monitoring qilish va baholash sohasida muhim o‘zgarishlar ro‘y berdi. Bu boradagi sa’y-harakatlar bilan bir qatorda, xotin-qizlarni ta’lim va ilm-fan sohasiga rag‘batlantirish, shuningdek, STEM (Fan, Texnologiya, Muhandislik, Matematika) laboratoriyalarini tashkil etish orqali ularni ilm-fan va texnologiya sohalariga jalb etish choralari ko‘rilmoqda. zarur. Bu, o‘z navbatida, zamonaviy mehnat bozorida xotin-qizlarning bandligi va raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qilmoqda. Bu borada “Taraqqiyot strategiyasi” markazi va boshqa jamoat tashkilotlari bilan faol hamkorlik olib borilmoqda. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev 2019-yilning iyun oyida Oliy Majlis Senatidagi ma’ruzasida: “Xalqimiz ongida shakllangan stereotip meni juda xavotirga solmoqda. Odatda biz ayolni, eng avvalo, ona, oila qo‘rg‘onining posboni sifatida hurmat qilamiz. Bu shubhasiz haqiqatdir. Lekin bugun har bir ayol oddiy kuzatuvchi emas, balki mamlakatda amalga oshirilayotgan demokratik o‘zgarishlarning faol va tashabbuskor ishtirokchisi bo‘lishi kerak”. Senatning mazkur majlisida Prezident taklifiga binoan mamlakatimiz tarixida ilk bor ayol kishi Tanzila Norboyeva Senat raisi etib saylandi. Ma’lumki, T.Norboyeva O‘zbekiston Respublikasi Bosh vazirining o‘rinbosari, O‘zbekiston Xotin-qizlar qo‘mitasi raisi lavozimlarida ishlab kelgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Inson rivojlanishi bo'yicha ma'ruza. O'zbekiston 2019. Toshkent.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil iyun oyidagi nutqidan. www.gazeta.uz <https://www.lex.uz> Genderning ijtimoiy qurilishi /
3. Ed. J. Lorber, S. Farrell London Sage nashrlari, 2021 yil.